

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ЩЕРБЛЮК ОЛЬГА ВАСИЛІВНА

УДК 342.56/342.9

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ СУДОУСТРОЮ В УКРАЇНІ

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Сербин Руслан Андрійович,

Національна академія внутрішніх справ,
проректор

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, доцент

Калатур Максим Васильович,

Головне управління Національної поліції у м. Києві,
старший оперуповноважений управління карного розшуку

кандидат юридичних наук

Шевченко Сергій Іванович,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
заступник директора навчально-наукового інституту
заочного навчання та підвищення кваліфікації

Захист відбудеться 02 червня 2021 р. о 11:00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.007.03 в Національній академії внутрішніх справ за адресою: 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії внутрішніх справ за адресою: 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

Автореферат розісланий 30 квітня 2021 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

С. Г. Братель

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Судова гілка влади наділена певними повноваженнями, без реалізації яких функціонування принципу верховенства права є неможливим, розвиток суспільних відносин у векторі збалансованості – недосяжним, а рівень справедливості для кожного – утопічним. Саме тому кожна цивілізована країна, що має на меті швидко та якісно забезпечувати належне правосуддя, зобов'язана організувати систему судоустрою, за якої всі зусилля та ресурси, які вкладають у судову владу, будуть ефективними, раціональними й достатніми.

Згідно з даними міжнародного рейтингу «Індекс верховенства права» (World Justice Project)¹, які було оприлюднено наприкінці 2020 року, Україна посіла 72 місце серед 128 країн світу щодо дотримання принципу верховенства права під час здійснення правосуддя. Такий показник засвідчує, що в Україні, попри низку проведених реформ, зокрема у сфері судоустрою, рівень довіри до суду та всієї судової системи залишається низьким. Проведене в межах дослідження власне соціологічне опитування стосовно довіри українців до судової влади та належної їй організації також продемонструвало невтішні результати – лише кожен восьмий з опитуваних довіряє вітчизняним судам, а кожен шостий вважає, що проведена оптимізація судів не забезпечує належний доступ до правосуддя. Зазначене зумовлює потребу у формуванні в Україні чіткого плану реалізації реформ у сфері правосуддя, прийнятті нового стратегічного документа щодо інституційного розвитку судової влади, що окреслить подальші напрями й цілі, яких слід досягти. З огляду на зазначене, аналіз організаційних основ судоустрою в новітньому правовому дискурсі допоможе виявити закономірності й основні принципи організації судової системи України, а також пріоритетні напрями її вдосконалення.

Різні аспекти забезпечення організації судоустрою в Україні висвітлювали у своїх працях такі вчені, як Н. Бабяк, Г. Блінова, В. Валько, М. Вишневський, І. Богомазова, О. Грень, Н. Грищенко, В. Городовенко, С. Гнатюк, А. Дігтяр, О. Дудченко, Я. Золотарьова, О. Калашник, О. Калужна, Ю. Кіцул, Г. Кравчук, Р. Куйбіда, О. Курило, В. Куценко, Л. Москвич, С. Ніколайчук, А. Стрижак, М. Фоміна та ін. Наприклад, Р. Куйбіда розкриває особливості реформування правосуддя в Україні; А. Стрижак характеризує державне управління забезпечення діяльності судів загальної юрисдикції; О. Курило досліджує проблеми організаційної роботи апеляційного суду; Г. Кравчук визначає правові засади фінансування судової влади в Україні; В. Куценко досліджує адміністративно-правовий статус Державної судової адміністрації України; Н. Нестор розкриває адміністративно-правове забезпечення контролю за діяльністю судів (суддів) в Україні.

Загальнотеоретичну основу дослідження становлять також праці таких учених, як В. Авер'янов, К. Бабенко, В. Бевзенко, Н. Білоглазова, С. Буравльов,

¹ World Justice Project Rule of Law Index 2020. *World Justice Project*. URL: <https://worldjusticeproject.org/our-work/research-and-data/wjp-rule-law-index-2020>.

В. Галуцько, О. Дрозд, М. Калатур, К. Колпаков, Т. Коломєць, О. Кузьменко, В. Курило, В. Олефір, А. Приходько, М. Савенко, Р. Сербин, Л. Сорока, С. Стеценко, А. Сухарко, А. Федорченко, С. Шевченко, В. Шулежко та ін.

Отже, відсутність комплексних монографічних досліджень щодо визначення організаційних основ судоустрою в Україні, недостатня законодавча забезпеченість більшості його організаційних процедур, а також відсутність чіткої моделі розвитку суспільних відносин щодо організації забезпечення судоустрою підтверджують актуальність обраної для аналізу тематики дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження відповідає основним положенням Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII; Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015; Плану дій щодо реалізації положень Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року № 864-р; Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 року № 474; Переліку перспективних напрямів кандидатських та докторських дисертацій за юридичними спеціальностями (рішення президії Національної академії правових наук України від 18 жовтня 2013 року № 86/11). Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Науково-дослідного інституту публічного права від 23 липня 2015 р. (протокол № 2).

Мета і задачі дослідження. *Мета* роботи полягає в тому, щоб на підставі комплексного аналізу чинного законодавства, міжнародних стандартів та європейських практик у сфері адміністративно-правового забезпечення організації судової влади визначити засади, сутність і зміст організаційних основ судоустрою в Україні, сформулювати пропозиції й рекомендації щодо вдосконалення чинного законодавства.

Для досягнення поставленої мети в дисертації потрібно вирішити такі *задачі*:

- виокремити організаційні основи судоустрою в Україні як об'єкт адміністративно-правового регулювання;
- визначити завдання та функції організації судоустрою в Україні;
- схарактеризувати систему організації судоустрою в Україні, визначивши поняття, види й особливості його забезпечення;
- визначити правові засади та принципи організації судоустрою в Україні;
- розкрити зміст процедури утворення та ліквідації суду в Україні;
- виявити особливості процедури обрання суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад в Україні;
- описати сутність процедури фінансового та матеріально-технічного забезпечення судоустрою в Україні;

- розкрити зміст процедури інформаційного забезпечення судоустрою в Україні;

- здійснити порівняльне дослідження щодо організації судової влади в зарубіжних країнах і визначити позитивний досвід для подальшої його адаптації в Україні;

- окреслити напрями та конкретні ініціативи щодо вдосконалення законодавства у сфері організації судоустрою в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері організації та діяльності судової влади в Україні.

Предмет дослідження – організаційні основи судоустрою в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання фактів і явищ юридичної дійсності, зокрема: *діалектичний* та *ідеалістичний* методи слугували основою для розкриття філософських засад щодо організації судоустрою у співвідношенні дотримання принципу незалежності суддів та відповідальності судової влади перед суспільством (підрозділи 1.1, 2.1). *Термінологічний* метод уможливив визначення категорій досліджуваної проблематики та в поєднанні з методом *узагальнення* сприяв формулюванню авторського їх трактування (розділи 1, 2). Спеціально-юридичні методи, зокрема *формально-догматичний* і *тлумачення юридичних норм*, використано під час аналізу міжнародних стандартів, норм чинного вітчизняного законодавства та практики діяльності державних органів й органів суддівського самоврядування (розділи 1–3). *Статистичний* метод застосовано для зіставлення результатів дослідження та офіційної статистики, опрацювання емпіричних даних (підрозділи 2.2, 3.2). Завдяки *соціологічним* методам здійснено опрацювання та відображення результатів, отриманих під час проведення анкетування і громадського опитування (розділи 1–3). *Порівняльно-правовий* метод дозволив висвітлити позитивний досвід зарубіжних країн щодо організації судової влади (підрозділ 3.1).

Емпіричну базу дослідження становлять дані офіційної правової статистики за 2017–2020 роки; 25 рішень органів суддівського врядування і самоврядування; аудиторські звіти щодо використання державних коштів; зведені дані опитування 382 мешканців Київської та Дніпропетровської областей щодо ефективності організації судової влади; 18 рішень Європейського суду з прав людини, а також звіти та рекомендації міжнародних організацій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших комплексних досліджень в адміністративній науці, яке послідовно розкриває засади й теоретико-правові підходи щодо розуміння організації судоустрою в Україні як підстави для реалізації головного завдання соціально орієнтованої держави – здійснення ефективного правосуддя. За результатами проведеного аналізу сформульовано наукові положення та висновки, запропоновані особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

– визначено поняття організаційних основ судоустрою в Україні як провідних принципів і правил, якими постійно керуються органи державної влади під час: формування політичного представництва суддів і стратегічного планування; здійснення контролю за інституційним розвитком та ініціативами судової реформи (у контексті адміністративно-територіальної та організаційної реформ); розподілу ресурсів; призначення, оцінки й дисциплінарного контролю (у контексті необхідної внутрішньої незалежності); удосконалення адміністративно-правового статусу судів і суддів;

– науково обґрунтовано організаційні основи: утворення та ліквідації суду; призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з них; матеріально-технічного й інформаційно-аналітичного забезпечення судової влади; використання штучного інтелекту в судовій системі; взаємодії голови суду та його заступника з керівником апарату суду та його заступником, з унормуванням відповідних адміністративних процедур у розробленій автором редакції проекту Закону України «Про порядок адміністрування судоустрою в Україні»;

– запропоновано запровадити в Україні нові критерії відповідальності судової влади перед суспільством щодо ефективності організації судоустрою та контролю за витратами державних ресурсів на підставі результатів порівняльного аналізу моделей організації судової влади в країнах-членах Європейського Союзу, де завдяки активізації інформатизації та транспарентності судової влади впроваджено нові форми визначення її результативності й управління якістю;

удосконалено:

– розуміння складових системи забезпечення організації судоустрою в Україні як сукупності визначених державою ресурсів (фінансових, матеріальних, технічних, інформаційних, управлінських, кадрових), спрямованих на реалізацію функцій і завдань судоустрою та підтримку його в належному стані, основними підсистемами (видами) якої є: організаційно-кадрова; матеріально-технічна; наукова; інформаційно-аналітична; нормативно-правова; фінансова;

– дефініцію «адміністративна посада в суді», згідно з якою це – визначений законом і штатним розкладом структурний елемент суду, який наділений владно-розпорядчими повноваженнями з метою забезпечення ефективного правосуддя шляхом здійснення організаційно-розпорядчих і консультативно-дорадчих функцій;

– наукове бачення процедури інформаційного забезпечення судоустрою як організаційної діяльності апаратів Верховного Суду, Конституційного Суду України та вищих спеціалізованих судів, Ради суддів України та Державної судової адміністрації України зі створення умов для задоволення потреб в інформації, її накопиченні, обробці та переведенні в зручний формат з метою надання судових послуг, покращення транспарентності судоустрою й доступу громадян до ефективного правосуддя;

дістало подальший розвиток:

– теоретичні положення щодо сутності завдань і функцій організації судоустрою в Україні, які визначено як: види діяльності, котрі необхідно виконати в майбутньому відповідно до цілей і функцій ефективного адміністрування судів, інших судових органів і установ та їх персоналу; провідні напрями діяльності органів та установ, визначених у Законі України «Про судоустрій і статус судів», які сприяють забезпеченню функціонування судової влади в Україні;

– наукові положення (принципи), що визначають засади організації судоустрою в Україні: територіальності, згідно з яким створення та діяльність судових органів й установ здійснюється в такий спосіб, за якого їх юрисдикція охоплює певну територію держави, з огляду на необхідність забезпечення належного доступу до правосуддя; спеціалізації, який тісно пов'язаний з принципом єдиного статусу суддів судів загальної юрисдикції та спеціалізованих судів, що передбачає галузеву та суб'єктну диференціацію їхніх повноважень у сфері здійснення правосуддя; інстанційності, тобто гарантії реалізації конституційного права особи на оскарження судових рішень в апеляційному та касаційному порядку;

– бачення особливостей утворення та ліквідації суду в Україні як послідовно здійснюваних компетентними державними інституціями адміністративних процедур прийняття та реалізації відповідних рішень;

– концептуальне бачення перспектив адміністративно-правового врегулювання порядку фінансування судової влади України з визначенням (унормуванням) відповідних бюджетних механізмів, системи фінансування, способів вирішення конфліктів щодо розподілу бюджетних ресурсів, методів і механізмів визначення суддівської винагороди, ставок заробітної плати працівників судової влади.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дослідженні висновки, теоретичні положення та конкретні пропозиції використовуються в:

– *законотворчій діяльності* – для вдосконалення адміністративного законодавства з питань, що стосуються засад, сутності та змісту організаційних основ судоустрою в Україні (акт Інституту законодавства Верховної Ради України від 16 травня 2019 р. № 22/672-1-15);

– *освітньому процесі* – під час розроблення та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне судочинство», «Актуальні проблеми адміністративного права», «Адміністративне право», «Актуальні проблеми адміністративного права і процесу», «Сучасні аспекти адміністративного права», «Адміністративна реформа в Україні» (акт Національної академії внутрішніх справ від 20 січня 2021 р.);

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого наукового вивчення проблем організації судоустрою в Україні (акт Науково-дослідного інституту публічного права від 21 січня 2021 р.).

Апробація результатів дослідження. Підсумки розроблення проблеми загалом, окремі її аспекти, одержані узагальнення та висновки оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях «Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності» (м. Харків, 15–16 березня 2019 р.), «Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети» (м. Одеса, 17–18 січня 2020 р.).

Публікації. Основні положення та висновки, сформульовані в дисертації, відображено в семи наукових публікаціях, серед яких чотири статті в наукових фахових виданнях, визначених МОН України як фахові з юридичних наук, одна – в іноземному юридичному виданні (Республіка Польща), двоє тез доповідей, які оприлюднено на двох міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (243 найменування на 28 сторінках) та шести додатків на дев'яти сторінках. Повний обсяг дисертації становить 253 сторінки, з них основний текст дисертації – 203 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів; наведено апробацію результатів дослідження; структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади організації судоустрою в Україні» складається з чотирьох підрозділів, присвячених з'ясуванню базових засад організації судоустрою в Україні.

У *підрозділі 1.1 «Організаційні основи судоустрою в Україні як об'єкт адміністративно-правового регулювання»* схарактеризовано сутність категорії «організаційні основи судоустрою в Україні» та з'ясовано, що судоустрій і його організація належать до сфери публічних інтересів держави, а отже, є об'єктом адміністративно-правового регулювання.

Визначено, що наявність організаційних основ судоустрою, статусу суддів, закріплених у Законі України «Про судоустрій і статус суддів», приписів щодо кваліфікаційних ознак, які висувають до кандидата на посаду судді або кандидатів на адміністративні посади до суду, що містяться в інших нормативно-правових актах, які регулюють організаційні питання судоустрою, дає змогу констатувати адміністративно-правову природу регулювання організаційних основ судоустрою України. Зауважено, що адміністративно-правове регулювання організації судоустрою України – це організаційно-розпорядчий владний вплив органів державної влади на суспільні відносини у сфері судоустрою з метою їх упорядкування, формального законодавчого закріплення, охорони та розвитку, а також на суб'єктів судової діяльності з

метою гарантування належної організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні без впливу на незалежність суддів.

Доведено, що об'єктами адміністративно-правового регулювання (адміністрування) організації судоустрою в Україні є суспільні відносини, що виникають: 1) між державними органами та кандидатами на посаду судді; 2) між судами й державними органами; 3) щодо відповідальності суддів перед громадянами або перед ієрархічно вищими органами; 4) між судами (різними ланками судової системи); 5) між судами, прокуратурою та органами розслідування в позапроцесуальних аспектах; 6) щодо нормативного визначення основ судоустрою; 7) стосовно визначення критеріїв, які висувають до особистості судді; 8) щодо адміністративно-правового статусу суддівського самоврядування та організації його діяльності; 9) з внутрішнього устрою судових органів та установ; 10) щодо формування суду та наділення його юрисдикційними повноваженнями; 11) стосовно забезпечення судоустрою; 12) щодо формування та реалізації судової політики.

Підрозділ 1.2 «Завдання та функції організації судоустрою в Україні» присвячений розкриттю та конкретизації завдань і функцій організації судоустрою в Україні.

Доведено, що органами й установами, які уповноважені здійснювати функції та завдання організації судоустрою, є: Вища рада правосуддя, Державна судова адміністрація України, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, суддівське самоврядування (Рада суддів України), апарати судів, Національна школа суддів України, інші органи державної влади й органи місцевого самоврядування, що беруть участь в організаційному забезпеченні діяльності судів. Завдання та функції організації судоустрою України розглянуто через визначені в законодавстві завдання і функції вказаних органів й установ. З'ясовано, що основними завданнями та функціями вказаних органів та установ в організації судоустрою в Україні є публічними видами діяльності, що безпосередньо залежать від цілей і функцій процесу адміністрування судів та у взаємозв'язку забезпечують функціональність судової гілки влади, сприяючи майбутньому розвитку механізму захисту прав, свобод і законних інтересів осіб в умовах постійного оновлення суспільних відносин.

Констатовано, що карантинні обмеження, з якими стикнулися Україна та інші країни світу, актуалізували потребу в подальшій діджиталізації організації судоустрою. Доведено, що на сучасному етапі під час формування завдань і функцій судоустрою в Україні слід урахувувати те, що перехід до цифрового документообігу й надання онлайн послуг відбувається в поєднанні з цифровізацією судочинства.

У підрозділі 1.3 *«Система організації судоустрою в Україні: поняття, види та особливості забезпечення»* уточнено поняттєвий апарат і визначено основні структурні елементи системи організації судоустрою в Україні.

Обґрунтовано положення, згідно з яким система організації судоустрою в Україні, її поняття, види й особливості забезпечення в умовах проведення судової реформи потребує більш детального аналізу та системного підходу, адже будь-яка система складається з елементів або структур, які повинні, з

одного боку, бути відокремленими, а з іншого – бути інтегрованими й утворювати єдність системи.

Розкрито зміст визначених автором підсистем забезпечення організації судоустрою в Україні, а саме: 1) організаційно-кадрове забезпечення судоустрою полягає у формуванні висококваліфікованого суддівського корпусу, кадрового резерву, утворенні й запровадженні системи професійної підготовки та перепідготовки суддів і працівників апарату судів; 2) матеріально-технічне забезпечення організації судоустрою полягає в діяльності державних органів щодо створення належних умов для роботи всіх структурних елементів судоустрою; 3) наукове забезпечення організації судоустрою передбачає проведення наукових досліджень з питань оптимізації організації судоустрою, аналізу чинного законодавства та розроблення проєктів реформування судоустрою; 4) інформаційно-аналітичне забезпечення організації судоустрою полягає в реалізації заходів для підвищення ефективності й надійності інформаційних процесів і формування судового інформаційного простору; 5) нормативно-правове забезпечення організації судоустрою здійснюється в тісній співпраці з міжнародними експертами і полягає у виробленні нових підходів до вирішення питань оптимізації судоустрою та його організації; 6) фінансове забезпечення організації судоустрою в Україні полягає в адмініструванні фінансових ресурсів, створенні фінансових механізмів і процедур, які відповідають міжнародним стандартам.

У підрозділі 1.4 *«Правові засади та принципи організації судоустрою в Україні»* з'ясовано, що правові засади та принципи є різними правовими категоріями, що під впливом суспільно-історичного розвитку змінювали свою сутність. Зауважено, що будь-яка судова система ґрунтується на чотирьох основних правових засадах легітимізації: поділі влади, верховенства права, незалежності й неупередженості суду (суддів). Вказані засади конкретизуються в принципах організації судової системи та слугують основою побудови різних способів підзвітності.

Зазначено, що принципи організації судоустрою в Україні поділяються на загальні та спеціальні. Загальні принципи стосуються організації діяльності всієї системи судоустрою, а спеціальні – окремих структурних елементів цієї системи (судових органів та установ). З'ясовано, що основними загальними принципами організації судоустрою, відповідно до Конституції України та Закону України «Про судоустрій та статус суддів», є принципи територіальності, спеціалізації та інстанційності. Встановлено, що загальні принципи щодо будь-яких юридичних інститутів становлять науковий інтерес, оскільки здатні об'єднувати різні правові інститути в єдину юридичну матрицю. Водночас їх різноманітність і неоднорідність є проблемним питанням для правореалізаційної діяльності органів державної влади в Україні.

Зауважено, що до спеціальних принципів належать ті, що стосуються окремих структурних елементів цієї системи, деталізуються в нормативно-правових актах, які забезпечують діяльність різних судових органів й установ, ураховуючи певні особливості такої діяльності.

Розділ 2 «Характеристика окремих організаційних процедур основ судуоустрою в Україні» складається з чотирьох підрозділів, у яких розкрито порядок і зміст етапів основних організаційних процедур судуоустрою, а саме: утворення та ліквідація суду; обрання суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад; фінансового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення.

Підрозділ 2.1 «Процедури утворення та ліквідації суду в Україні» присвячений розкриттю порядку й основних етапів реалізації вказаних процедур. Констатовано, що змінами в Конституції України 2016 року закріплено, що суди можуть утворюватися та ліквідуватися лише на підставі закону, крім зазначеного, Президент України вже не має повноважень зі створення судів, адже він подає відповідний проект закону після консультації з Вищою радою правосуддя. Це забезпечило зменшення впливу виконавчої влади на судову та сприяло посиленню ролі органів суддівського врядування.

Визначено, що на сьогодні існують прогалини в законодавстві, що стосується питань організації судуоустрою, адже судова реформа відбувається в умовах проведення адміністративно-територіальної реформи і їх необхідно проводити не порушуючи одного з основних принципів судуоустрою – принципу територіальності. Відтак, запропоновано виключити із Закону України «Про судуострій і статус суддів» як таку, що не відповідає основним принципам судуоустрою, підставу для ліквідації чи реорганізації суду – «оптимізація видатків державного бюджету».

Конкретизовано, що процедура припинення суду може відбуватися або шляхом ліквідації, або шляхом реорганізації. Під час ліквідації суду застосовують такі самі ліквідаційні правила, що й під час ліквідації юридичної особи. Ліквідація суду відбувається без переходу прав та обов'язків, без правонаступництва, тобто остаточно. Реорганізація суду відбувається з переходом прав і обов'язків від суду, що припинив своє існування, до новоствореного. Констатовано, що під час оптимізації судуоустрою в Україні найчастіше суди створювалися та припиняли свою діяльність шляхом реорганізації.

У підрозділі 2.2 *«Процедури обрання суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад в Україні»* досліджено особливості порядку обрання суддів на адміністративні посади та звільнення з них в умовах проведення судової реформи та оптимізації судів в Україні.

Окреслено ключові характеристики категорії «адміністративна посада в суді», а саме: це – структурна одиниця, яка обов'язково повинна бути передбачена в штатному розписі суду; її завдання та функції визначені в спеціальному законі; особи, що обіймають цю посаду, наділені державно-владними повноваженнями та отримують заробітну плату з державного бюджету; створена зі спеціальною метою – для забезпечення нормальної діяльності суду шляхом здійснення організаційно-розпорядчих і консультативно-дорадчих функцій.

Проаналізовано норми чинного законодавства щодо наявності механізму врегулювання процедури створення легалізації діяльності новоутвореного суду,

у якому всі штатні посади суддів є вакантними. Запропоновано в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» визначити, що в разі утворення нового суду до моменту можливості скликати збори суддів цього суду обов'язки голови суду має виконувати найстарший за віком суддя.

Визначено, що підставами для дострокового звільнення є: реабілітуючі (за заявою судді) та nereабілітуючі (триваюче невиконання своїх обов'язків, систематичне порушення закону; грубе одноразове порушення закону). З'ясовано, що процедура звільнення суддів з адміністративних посад за nereабілітуючими обставинами є недостатньо врегульованою. Визначено, що в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» використано такі оцінні категорії, як «триваюче невиконання своїх обов'язків», «систематичне порушення закону» та «одноразове грубе порушення закону», що в правозастосовній практиці можуть призводити до суб'єктивізму під час прийняття конкретних рішень. Запропоновано наділити суддівський колектив відповідного суду правом висловити недовіру своєму голові або його заступнику (з унесенням відповідних змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів»), визнавши такий акт підставою для звільнення за nereабілітуючими обставинами, що відповідатиме визнанням європейським співтовариством принципам суддівського самоврядування.

Зазначено, що в разі переведення голови суду або його заступника до іншого суду вони автоматично звільняються з адміністративної посади, тому вказану підставу необхідно закріпити в Законі України «Про судоустрій і статус суддів».

У підрозділі 2.3 *«Процедури фінансового та матеріально-технічного забезпечення судоустрою в Україні»* розкрито сутність визначених процедур і порядок їх проведення.

З'ясовано, що законодавчо закріпленими заходами матеріального забезпечення судоустрою є суддівська винагорода (ст. 135 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»), забезпечення службовим житлом (ст. 138), службовим одягом (мантією та нагрудним знаком) (ч. 1 ст. 139), окремим кабінетом з робочим місцем та іншими засобами для службової діяльності (ч. 2 ст. 139), засобами захисту (ч. 3 ст. 140) та соціальним страхуванням (ст. 141).

Зауважено, що ст. 148 і 149 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначають порядок фінансування суддів. На підставі цього встановлено загальні засади процедури фінансування судів і визначено головних розпорядників коштів Державного бюджету України, що відповідають за фінансове забезпечення органів і установ судоустрою. Доведено, що аналізований закон не містить жодних критеріїв для процедури фінансування судоустрою та порядку для її перегляду, крім встановлення того, що фінансування судів не може бути меншим ніж в поточному фінансовому році.

Визначено, що належне фінансування судової влади суддів в Україні є ключовим елементом забезпечення та захисту незалежності судової влади та суддів, оскільки визначає умови, у яких суди та судді виконують свої функції.

Фінансування судової влади є широким питанням, що включає розподіл коштів, а також місцеве й державне управління цими ресурсами.

У підрозділі 2.4 «Процедури інформаційного забезпечення судоустрою в Україні» наголошено, що судова система України повинна мати ресурси для інновацій і модернізації, передусім завдяки впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій.

З'ясовано, що запровадження інформаційних процедур виникало безліч питань, зокрема стосовно процедур забезпечення захисту інформації, персональних даних та ідентифікації осіб, а також забезпечення відповідними технічними засобами судів, інших судових органів й установ. Аргументовано положення щодо трьох основних видів процедур інформаційного забезпечення судоустрою в Україні, а саме: 1) процедура офісного програмного забезпечення; 2) процедура забезпечення інформаційно-технологічним обладнанням; 3) процедура забезпечення функціонування єдиних державних інформаційних систем. Державна судова адміністрація України й державне підприємство «Інформаційні судові системи» є основними виконавцями вказаних процедур та відповідальними за обслуговування інформаційно-комунікаційних ресурсів.

Наголошено, що завдяки запровадженню процедур інформаційного забезпечення судоустрою було досягнуто декілька цілей: забезпечення судів основними технологіями автоматизації діловодства, а також автоматизованих реєстрів і систем управління справами; відбулася зміна в сприйнятті інформаційно-комунікаційних технологій у судах, їх сприймають як буденне явище, що є зрозумілим та інтегрованим у діяльність багатьох судів, під час використання різних процедур і практик; покращилася транспарентність судоустрою та доступ до правосуддя.

Розділ 3 «Шляхи вдосконалення організації основ судоустрою в Україні» складається з двох підрозділів, у яких здійснено порівняльне дослідження щодо організації судової влади, визначено пріоритетні напрями та запропоновано конкретні ініціативи з удосконалення законодавства у сфері організації судоустрою в Україні.

У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід організації судової влади та можливість його адаптації в Україні» здійснено порівняльне дослідження досвіду провідних країн світу в зазначеній сфері.

Проаналізовано досвід двох країн-членів ЄС – Франції та Нідерландів щодо впровадження оцінки якості організації судової системи. Під час аналізу виявлено таке: французькі заходи щодо оцінки якості організації судової системи є менш жорсткими, технократичними й економетричними, ніж ті, що розроблені в Нідерландах; розбіжність залежить від джерела цінностей, що втілюються в заходах, чи від органу, що їх реалізує (органи виконавчої влади (міністерства юстиції) або орган судової влади (судової ради); у кожній моделі судова влада (хоча й різною мірою) несе відповідальність за управлінські питання, це пов'язано або з недовірою суддів до вирішення питань фінансів й управління незалежно, або відображає необхідність співпраці для досягнення найкращого можливого результату. Однак, незалежно від того, розроблені

стандарти ефективності судової влади судовою радою або міністерством юстиції, чи наскільки вони були успішно запроваджені – вони засвідчують зростаючу силу управлінського підходу до організації судової влади.

З'ясовано, що у світовій практиці існують два способи призначення суддів на посади: шляхом прямого призначення президентом або парламентом за відповідною пропозицією від міністерства юстиції чи від судових рад (Нідерланди, Швеція, Ірландія, Словаччина); шляхом прямого призначення судовою радою (Італія, Португалія, Болгарія, Кіпр, Туреччина).

На підставі аналізу процедури призначення на посаду Верховного судді в Сполучених Штатах Америки з'ясовано, що ставлення до статусу Верховного судді та всієї судової системи в цій країні є відповідальним і чітко формалізованим. На це вказує, по-перше, інститут довічного призначення; по-друге, процедура добору кандидатури: кількість етапів, з яких вона складається, участь різних суб'єктів (Президент, Адміністрація Президента, Сенат, Судовий комітет, лідери більшості та меншості Сенату, Міністерство юстиції та Генеральний прокурор, громадськість). Однак, попри складність процедури, вона гарантує стабільність судової системи Сполучених Штатів Америки (за всю історію існування інституту Верховного судді на цій посаді перебували 16 кандидатур).

Підрозділ 3.2 «Напрями вдосконалення правового регулювання організації судоустрою в Україні» присвячений визначенню пріоритетних напрямів та конкретних пропозицій щодо внесення змін і доповнень до чинного законодавства задля врегулювання проблемних питань, пов'язаних з організацією судоустрою в Україні.

За результатами дослідження сформульовано напрями вдосконалення правового регулювання організації судоустрою в Україні. Визначено їх систему, що представлена такими положеннями: 1) рішення про розподіл коштів судам слід приймати з дотриманням принципу незалежності судової влади з урахуванням думок органів суддівського врядування та самоврядування, адже жодна підстава щодо скорочення витрат не може дозволити підірвати незалежність судової влади; 2) держава повинна виділяти судам належні ресурси, приміщення та обладнання, щоб вони могли функціонувати відповідно до стандартів, викладених у ст. 6 Європейської конвенції з прав людини, та забезпечувати ефективну роботу суддів. Суди повинні фінансуватися на основі не дискреційних рішень офіційних органів, а об'єктивних і прозорих критеріїв; 3) фінансування судів не повинно залежати від політичних коливань (передумовою підтримки верховенства права є стабільність фінансування судової влади); 4) Вища рада правосуддя має контролювати власні фінанси й діяльність органів та установ судової влади незалежно від законодавчої та виконавчої гілок влади. Вона повинна мати належні фінансові й адміністративні ресурси для виконання власних функцій, а також повинна мати владу та спроможність ефективно вести переговори з організації бюджету судової влади; 5) для забезпечення та посилення поділу влади органи суддівського врядування і самоврядування повинні залучатися до всіх етапів бюджетного процесу та мати змогу висловити власну думку щодо

його обсягів на утримання судової влади в Україні; 6) з огляду на те, що на суддів, які перебувають на адміністративних посадах, покладається відповідальність за управління судами, вони повинні пройти відповідну підготовку; 7) суддівська винагорода має базуватися на загальних стандартах і спиратися на об'єктивні та прозорі критерії, а не на оцінку індивідуальних результатів діяльності судді.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення наукового завдання, що полягає в розв'язанні концептуальних питань організаційних основ судоустрою в Україні, а також наведено пропозиції та визначено рекомендації щодо ефективних і результативних способів забезпечення належного функціонування судової влади в Україні. Найсуттєвішими науковими та практичними результатами дослідження є такі:

1. Судоустрій України – це встановлена на законодавчому рівні система судів, суддів, інших представників системи правосуддя та їхніх посадових осіб (як суб'єктів державної влади, покликаних здійснювати реалізацію основного завдання соціально орієнтованої держави), яка функціонує на засадах верховенства права щодо організаційних основ, порядку їх діяльності, повноважень і взаємовідносин з іншими державними та громадськими інституціями. З'ясовано, що відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» організаційними основами судоустрою в Україні є принципи, правові засади та процедури щодо: організації та діяльності судів; визначення статусу суддів; забезпечення єдності судової практики; забезпечення виконання на території України судових рішень; фінансового, інформаційного та матеріально-технічного забезпечення судоустрою; забезпечення внутрішньої діяльності судів органами суддівського самоврядування.

2. Функції та завдання організації судоустрою в Україні повинні, з одного боку, сприяти належному здійсненню суддями своїх повноважень, а з іншого – не створювати умови для протиправного впливу на них. Наголошено на тому, що під час виокремлення завдань і функцій, які стоять перед різними органами державної влади, не завжди можливо чітко їх розмежувати, з огляду на що основними функціями та завданнями організації судоустрою в Україні визнано такі: 1) нормативно-проектувальна функція, яка спрямована на організацію діяльності зі створення та погодження проектів документів, внесення змін і доповнень до чинних нормативно-правових актів (розроблення організаційних, кадрових, економічних, технологічних, технічних і етичних норм, нормативів, правил та інструкцій); 2) розпорядча функція, що полягає у формуванні організаційної структури та розподілі повноважень, обов'язків і відповідальності між структурними ланками судової гілки влади в Україні (формування та організація різних форм забезпечення судової влади та створення умов для належної взаємодії адміністративної служби з іншими структурними підрозділами суду); 3) управлінська функція, що сприяє

визначенню напрямів діяльності судових органів та організації їх управлінських процедур (формування планів діяльності, перевірка та корегування визначених в них цілей, графіків і термінів виконання робіт); 4) координаційна функція, яка полягає у визначенні способів, форм взаємодії та підпорядкованості органів судової влади (здійснення інформаційної взаємодії між Єдиним державним реєстром судових рішень та Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань; формування інформаційно-комунікативної інфраструктури судів; регулювання інформаційно-аналітичної роботи); 5) забезпечувальна функція, що сприяє створенню умов для належного розвитку та ефективного відправлення правосуддя в Україні (діяльність щодо забезпечення судової влади: організаційно-кадрова, матеріально-технічна, наукова, інформаційно-аналітична, нормативно-правова, фінансова).

3. Доведено, що особливістю сучасного стану функціонування системи організації судоустрою України є відсутність плановості, стратегічного бачення виходу з непередбачуваних кризових станів, що впливають на оптимізаційний розвиток сфери правосуддя. Доведено потребу в переході від класичної форми організації судоустрою в Україні до цифрової, адже в умовах карантину й тотальної економії державних ресурсів питання належної організації електронного документообігу та роботи «Електронного суду» є надзвичайно актуальним і своєчасним. Це не лише слугуватиме підґрунтям для забезпечення всебічного й повноцінного доступу громадян до правосуддя, а й оптимізує систему організації судоустрою загалом.

4. На основі аналізу норм Конституції України та Закону України «Про судоустрій та статус суддів» визначено, що організаційними основами судоустрою в Україні є принципи організації судоустрою та правові засади організації діяльності системи судоустрою (структурні елементи системи, повноваження, завдання тощо). Доведено, що нормативні основи організації судоустрою в Україні є загальною категорією, яка охоплює засади та принципи організації судоустрою, не ототожнюючи їх зміст і сутність. Відповідно, правові засади та принципи організації судоустрою в Україні – це закріплені в законі нормативні основи, правила організації та діяльності судових органів й установ, які реалізують органи державної влади (законодавчої, виконавчої та судової) у межах своєї компетенції.

5. Оптимізація судоустрою, представлена сьогодні судовою реформою, здійснюється несистемно, адже на законодавчому рівні не визначено деталізований порядок щодо процедури утворення та ліквідації судів в Україні. Виявлено, що окремі питання щодо утворення та ліквідації судів в Україні належать до повноважень Верховного суду (щодо майнових прав новоутвореного чи ліквідованого суду), інші – до повноважень Вищої ради правосуддя (щодо надання висновку на законопроект про ліквідацію чи утворення суду; щодо переведення і звільнення суддів), а також Державної судової адміністрації України (щодо призначення тимчасово виконуючого обов'язки керівника апарату суду; щодо виконання рішення про утворення чи ліквідацію суду). Це засвідчує значну розпорошеність основ її реалізації в

різних законах і нормативно-правових актах України. Отже, поспішність у проведенні судової реформи може звести нанівець головну ціль її впровадження – забезпечення права на справедливий та ефективний суд і збільшення доступу до правосуддя.

6. Процедури обрання суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад потребують законодавчого вдосконалення, а саме: необхідно врегулювати питання виконання обов'язків голови суду під час утворення нового суду і за неможливості проведення зборів суддів; виключити з підстав для звільнення суддів з адміністративних посад такі оцінні категорії, як «триваюче невиконання своїх обов'язків», «систематичне порушення закону» та «одноразове грубе порушення закону»; запровадити нову підставу для звільнення суддів з адміністративних посад – висловлення недовіри голові суду або його заступнику, що сприятиме закріпленню єдиних засад здійснення керівництва судовою системою в Україні.

7. Запропоновано авторські пропозиції щодо необхідності вдосконалення системи фінансового та матеріально-технічного забезпечення судоустрою, адже: а) система фінансування судової влади повинна відображати її потреби, щоб мати змогу належним чином приймати рішення з тим обсягом справ, які є в провадженні; б) вітчизняна система фінансування судів ґрунтується на визначенні навантаження на одного суддю, однак вона повинна бути простою і прозорою, а також відповідати тим публічним звітам, які кожен суд раз на рік має оприлюднювати; в) для забезпечення та посилення поділу влади судові органи повинні брати участь на всіх етапах бюджетного процесу і відповідати за фінансове управління судами як окремо, так і загалом, у межах бюджетів, призначених їм; г) в умовах кризи, зумовленої пандемією та оптимізацією судової системи України, бажаним є зменшення витрат на утримання органів та установ судової системи, однак реалізацію зазначеного слід здійснювати збалансовано, з урахуванням базових потреб забезпечення організації судоустрою, зменшення фінансування яких є неприпустимим.

8. Процедуру інформаційного забезпечення більше не розглядають як модернізуючий інструмент. Інвестицій у розвиток програмного забезпечення та інфраструктуру вже недостатньо, щоб задовольнити громадську думку й користувачів судових послуг. Судові органи повинні бути ефективнішими та надавати якісніші послуги, будучи більш прозорими та підзвітними за свій організаційний і технологічний вибір. Обґрунтовано потребу в розробленні інформаційних процедур та впровадженні практик, що відповідають складності завдання, адже впровадження окремих автономних додатків є складним процесом і вимагає стратегій, що відрізняються від впровадження організаційних додатків або міжорганізаційних комунікаційних інфраструктур. Проблема пов'язана, з одного боку, з технологією, яка повинна бути розроблена (у більш складних випадках – культивована), а з іншого – із встановленими законодавчими, організаційними й технологічними засадами, компетенціями і ставленням суб'єктів, які повинні їх прийняти.

9. Аналіз зарубіжного досвіду організації судової влади дозволив виокремити такі позитивні моменти, які можна було б адаптувати у вітчизняне

законодавство: а) сучасні європейські форми оцінювання ефективності діяльності судової системи, які засновані на поєднанні принципів незалежності судової влади та її підзвітності громадянському суспільству щодо якості правосуддя та контролю за витратами (країни-учасниці ЄС); б) процедури належного фінансування електронного судочинства (Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Німеччина); в) законодавчі норми щодо використання штучного інтелекту в судовій системі; г) під час створення системи судоустрою не прив'язуватися до адміністративного-територіального поділу, але дотримуватися принципу максимального наближення судових установ до споживачів судових послуг (Латвія, Литва, Польща, Болгарія); д) призначати Голову Верховного Суду України пожиттєво (Сполучені Штати Америки), але на підставі чітко сформованої та затвердженої в законі процедури його обрання і призначення.

10. Незалежність судової влади та кожного судді повинна бути збережена як необхідна умова забезпечення справедливого й неупередженого правосуддя. Визначено пріоритетні напрями та конкретні пропозиції щодо змін і доповнень до законодавства у сфері організації судоустрою в Україні, що здатні забезпечити: по-перше, підвищення рівня захисту й охорони принципу незалежності судової влади в Україні; по-друге, формування комунікативної взаємодії між органами суддівського врядування і самоврядування; по-третє, наближення норм вітчизняного законодавства до встановлених мінімальних міжнародних стандартів ефективного функціонування судової влади; по-четверте, підвищення рівня транспарентності як організаційної структури судової влади в Україні, так і діяльності конкретного представника цієї системи; по-п'яте, можливість довгострокової фінансової стабільності судової влади в Україні; по-шосте, розвиток підвищення самоорганізаційної складової судової влади в Україні.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Щерблюк О. В. Принципи організації судоустрою в Україні. *Юридична наука*. 2019. № 8. С. 172–177.
2. Щерблюк О. В. Функції і завдання органів і установ системи забезпечення судоустрою. *Юридична наука*. 2020. № 3. С. 222–227.
3. Щерблюк О. В. Процедури утворення та ліквідації суду в Україні: проблеми та перспективи. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 3. Т. 2. С. 192–196.
4. Щерблюк О. В. Поняття нормативних основ організації судоустрою в Україні. *Юридична наука*. 2020. № 4. С. 131–136.
5. Щерблюк О. Завдання і функції організації судоустрою в Україні. *KELM*. 2020. № 6 (34). Vol. 3. С. 195–199.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Щерблюк О. В. Загальна характеристика процедури утворення суду в Україні. *Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 15–16 берез. 2019 р.). Харків : Асоціація аспірантів-юристів, 2019. С. 77–79.

7. Щерблюк О. В. Процедура ліквідації суду в Україні. *Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 17–18 січ. 2020 р.). Одеса : Причорномор. фундація права, 2020. С. 61–63.

АНОТАЦІЯ

Щерблюк О. В. Організаційні основи судоустрою в Україні. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021.

У дисертаційному дослідженні надано нове роз'яснення наукового завдання стосовно засад, сутності та змісту організаційних основ судоустрою в Україні.

Здійснено опис теоретико-правових засад організації судоустрою в Україні крізь призму її визначення об'єктною складовою адміністративно-правового регулювання, сутності завдань і функцій, а також характеристики системи, що реалізовано шляхом визначення поняття, видів та особливостей забезпечення. Характеристику окремих організаційних процедур забезпечення судоустрою в Україні розкрито шляхом дослідження: змісту процедури утворення та ліквідації суду; особливостей процедури обрання суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад; сутності процедури фінансового та матеріально-технічного забезпечення судоустрою і змісту процедури інформаційного забезпечення судоустрою. Здійснено компаративістичне дослідження щодо організації судової влади в зарубіжних країнах задля виокремлення позитивного досвіду для адаптації його в Україні. Визначено напрями та конкретні ініціативи щодо вдосконалення законодавства у сфері організації судоустрою в Україні.

Ключові слова: незалежність суддів, незалежність суду, організаційні основи, суддівське врядування, суддівське самоврядування, судова влада, судоустрій.

АННОТАЦИЯ

Щерблюк О. В. Организационные основы судостроительства в Украине. – *Квалификационный научный труд на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое

право, информационное право». – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2021.

В диссертационном исследовании представлено новое решение научной задачи относительно сущности и содержания организационных основ судоустройства в Украине.

Осуществлено описание теоретико-правовых основ организации судоустройства в Украине через призму определения ее объектной составляющей административно-правового регулирования, задач и функций, а также характеристики системы организации судоустройства, которое реализовано путем определения понятия, видов и особенностей ее обеспечения.

Категория «организационные основы судоустройства в Украине» определена как совокупность ведущих принципов, а также правил, которыми руководствуются органы государственной власти при: формировании политического представительства судей и стратегического планирования; осуществлении контроля за институциональным развитием и инициативами судебной реформы (правовые или организационные реформы) распределении ресурсов; назначении и оценке дисциплинарного контроля (в контексте необходимой внутренней независимости).

Характеристика отдельных организационных процедур обеспечения судоустройства в Украине раскрыта через: содержание процедуры создания и ликвидации суда в Украине; особенности процедуры избрания судей на административные должности и увольнения из данных должностей в Украине; содержание процедур финансового, материально-технического и информационного обеспечения судоустройства в Украине.

Объектами административно-правового регулирования организации судоустройства выступают общественные отношения, возникающие: между государственными органами и кандидатами на должность судьи; между судами и государственными органами; по поводу ответственности судей перед гражданами или перед органами, которые их выбрали и подотчетностью им; между судами (различными звеньями судебной системы); между судами, прокуратурой и органами расследования в не процессуальных аспектах; по поводу нормативного определения судоустройства; по поводу определения критериев, предъявляемых к личности судьи; по поводу административно-правового статуса судейского самоуправления и организации его деятельности; с внутреннего устройства государственных судебных органов и учреждений; по формированию суда и наделение его юрисдикционными полномочиями; по обеспечению судоустройства; по обеспечению и реализации судебной политики.

Систему обеспечения организации судоустройства составляет совокупность определенных государством ресурсов (финансовых, материальных, технических, информационных, управленческих, кадровых), которые направлены на реализацию функций и задач судоустройства и поддержания его в надлежащем состоянии; основными подсистемами (видами) которой являются: организационно-кадровая; материально-техническая; научная; информационно-аналитическая; нормативно-правовая; финансовая.

Принципы организации судоустройства в Украине делятся на общие и специальные. К общим принципам организации судоустройства можно отнести те, которые касаются организации деятельности всей системы судоустройства, а к специальным те, что относятся к отдельным структурным элементам этой системы (судебных органов и учреждений); специальные принципы организации судоустройства детализируются в нормативно-правовых актах обеспечивающих деятельность различных судебных органов и учреждений учитывая определенные особенности такой деятельности.

Осуществлено сравнительное исследование по организации судебной власти в зарубежных странах для выделения положительного опыта для адаптации его в Украине. Сформированы направления и конкретные инициативы по совершенствованию законодательства в сфере организации судоустройства в Украине.

Выявлена необходимость формирования в Украине новых критериев ответственности судебной власти перед обществом за эффективность организации судоустройства и контроль за расходами государственных ресурсов. Предложено разработать и ввести в действие Закон Украины «О порядке администрирования судоустройства в Украине» как специальный законодательный акт, который будет детализировать процедуры: создания и ликвидации суда; назначения судей на административные должности и освобождения от них; материально-технического и информационно-аналитического обеспечения; использования искусственного интеллекта судебной властью; взаимодействия председателя суда и его заместителя с руководителем аппарата суда и его заместителем.

Ключевые слова: независимость судей, независимость суда, организационные основы, судейское управление, судейское самоуправление, судебная власть, судоустройство.

SUMMARY

Sherblyuk O.V. Organizational bases of judicial system in Ukraine. – *Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.*

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of legal sciences on a specialty 12.00.07 «Administrative law and process; finance law; information law». – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2021.

The dissertation research provides a new explanation of the scientific task regarding the principles, essence and content of the organizational foundations of the judiciary in Ukraine.

The description of the theoretical and legal foundations of the organization of the judiciary in Ukraine through the prism of its definition as an object component of administrative and legal regulation, the essence of tasks and functions, as well as the characteristics of the system, implemented by defining the concept, types and features. Characteristics of certain organizational procedures for ensuring the judicial system in Ukraine are disclosed through: the content of the procedure for the formation and liquidation of the court in Ukraine; features of the procedure for electing judges to

administrative positions and dismissal from these positions in Ukraine; the essence of the procedure of financial and logistical support of the judiciary in Ukraine and the content of the procedure of information support of the judiciary in Ukraine. A comparative study of the organization of the judiciary in foreign countries was carried out in order to highlight the positive experience for its adaptation in Ukraine. Directions and specific initiatives for improving the legislation in the field of organization of the judiciary in Ukraine have been formed.

Keywords: independence of judges, independence of court, organizational bases, judicial governance, judicial self-government, judicial power, judicial system.